

Asia: VN/13449/2026

Lausuntopyyntö terveydenhuollon asiakasmaksuja koskevasta luonnoksesta hallituksen esitykseksi ja valtioneuvoston asetukseksi

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantaja on:

Muu

Onko ehdotettu uutta erityistutkimusmaksua koskeva sääntely riittävän selkeää ja toteutettavissa? Ovatko ehdotetut edellytykset siitä, missä tilanteissa maksun saisi periä, perusteltuja?

Esityksen tavoitteena oleva asiakasmaksujärjestelmän kehittäminen ja julkisen talouden vahvistaminen ovat sinänsä hyväksyttäviä tavoitteita. Erityistutkimusmaksua koskeva sääntely vaikuttaa pääpiirteissään riittävän selkeältä, mutta jatkovalmistelussa olisi aiheellista arvioida, ovatko maksun soveltamisalan rajaukset kaikilta osin riittävän täsmällisiä ja ennakoitavia asiakkaan oikeusturvan näkökulmasta.

Sääntelyn toteutettavuutta edistäisi, että lain perusteluissa tai asetustasolla täsmennettäisiin mahdollisimman konkreettisesti ne tutkimukset ja tutkimuskokonaisuudet, joihin maksua voidaan soveltaa. Näin voitaisiin vähentää hyvinvointialueiden välisiä tulkintaeroja ja vahvistaa asiakkaiden yhdenvertaista kohtelua.

Maksun perimisen edellytyksiä voidaan pitää lähtökohtaisesti perusteltuina silloin, kun kyse on tavanomaista vaativammista tai merkittäviä resursseja edellyttävistä tutkimuksista. Samalla on kuitenkin tärkeää seurata maksun vaikutuksia palvelujen käyttöön ja varmistaa, ettei maksu muodostu tosiasialliseksi esteeksi lääketieteellisesti tarpeellisiin tutkimuksiin hakeutumiselle.

Onko ehdotettu uutta leikkaus- ja toimenpidemaksua koskeva sääntely riittävän selkeää ja toteutettavissa? Ovatko ehdotetut edellytykset siitä, missä tilanteissa maksun saisi periä, perusteltuja?

Leikkaus- ja toimenpidemaksun sääntelyn nostamista lain tasolle voidaan pitää sääntelyn systematiikan ja oikeusvarmuuden kannalta perusteltuna. Ehdotettu sääntely vaikuttaa pääosin selkeältä ja käytännössä toteuttamiskelpoiselta.

Jatkovalmistelussa olisi kuitenkin syytä kiinnittää huomiota siihen, että eri tyyppisten toimenpiteiden maksuluokittelu on riittävän yksiselitteinen. Tämä on tärkeää sekä asiakkaiden ennakoitavuuden että hyvinvointialueiden yhdenmukaisen soveltamiskäytännön kannalta.

Päiväkirurgian nykyiseen maksuun verrattuna ehdotettu korotus lisää asiakkaiden maksuosuutta. Vaikutusten arvioinnissa olisi hyödyllistä tarkastella vielä tarkemmin korotuksen kohdentumista eri asiakasryhmiin sekä sen mahdollisia vaikutuksia palvelujen käyttöön. Maksun perimisen edellytyksiä voidaan kuitenkin pitää lähtökohtaisesti hyväksyttävänä silloin, kun maksu kohdistuu tosiasiallisesti merkittäviä hoitoresursseja edellyttäviin toimenpiteisiin.

Onko ehdotettu kuolinpesältä perittäviä uusia maksuja koskeva sääntely riittävän selkeää ja toteutettavissa? Ovatko ehdotetut edellytykset siitä, missä tilanteissa maksut saisi periä, perusteltuja?

Kuolinpesältä perittäviä maksuja koskeva sääntely vaikuttaa lähtökohtaisesti selkeältä ja hallinnollisesti toteuttamiskelpoiselta. Maksujen kohdistaminen kuolinpesälle eikä yksittäisille omaisille tukee sääntelyn johdonmukaisuutta.

Sääntelyn selkeyden kannalta olisi kuitenkin hyödyllistä täsmentää niitä tilanteita, joissa vainajan säilyttämisestä aiheutuvat kustannukset johtuvat viranomaismenettelyistä tai muista kuolinpesästä riippumattomista syistä. Tällaisissa tilanteissa maksun perimisen perusteiden tulee olla asiakkaan näkökulmasta mahdollisimman selkeitä ja ennakoitavia.

Lääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisestä ja vainajan säilyttämisestä aiheutuvien kustannusten osittainen kohdentaminen kuolinpesälle voidaan pitää hyväksyttävänä, mikäli maksujen taso säilyy kohtuullisena eikä johda kohtuuttomiin tilanteisiin.

Antaako esitysluonnos ja luonnos asetuksen perustelumuistioksi riittävän ja oikean kuvan ehdotettujen muutosten vaikutuksista?

Esitysluonnoksessa on kuvattu ehdotusten taloudellisia vaikutuksia ja niiden merkitystä julkisen talouden tasapainottamisen näkökulmasta. Vaikutusarvioita olisi kuitenkin perusteltua täydentää erityisesti asiakkaiden asemaan kohdistuvien vaikutusten osalta.

Jatkovalmistelussa olisi hyödyllistä tarkastella tarkemmin maksujen yhteisvaikutuksia eri väestöryhmiin, mukaan lukien paljon palveluja käyttävät henkilöt, pitkäaikaissairaat, pienituloiset sekä ikääntyneet henkilöt. Lisäksi olisi perusteltua arvioida mahdollisia käyttäytymisvaikutuksia ja sitä, voivatko korotetut maksut vaikuttaa palveluihin hakeutumiseen tai hoidon viivästymiseen.

Vaikutusarvioinnin täydentäminen vahvistaisi esityksen tietopohjaa ja tukisi sääntelyn vaikutusten kokonaisarviointia.

Kantanne ehdotuksiin muilta osin

Ehdotusten tavoitteet julkisen talouden vahvistamiseksi ovat ymmärrettäviä. Asiakasmaksuja koskevaa sääntelyä valmisteltaessa on kuitenkin tärkeää huolehtia siitä, että perustuslain 19 § 3 momentti mainittu että julkisen vallan on turvattu oikeus riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin toteutuu myös käytännössä.

Jatkovalmistelussa olisi syytä kiinnittää erityistä huomiota maksujen yhteisvaikutuksiin, maksujen kohtuullisuuteen sekä siihen, että sääntely on valtakunnallisesti yhdenmukaista ja asiakkaiden kannalta ennakoitavaa. Lisäksi ehdotettujen muutosten vaikutuksia palvelujen saatavuuteen ja käyttöön olisi perusteltua seurata systemaattisesti voimaantulon jälkeen.

Anh Tran
YDHV lakitiimi